

Sanser og følelser

Ragnhild Skogheim

”Love is all around us”, heter det i en sang. Lett omskrevet kan vi si at dufter, syns- og andre sanse- og følelsesinntrykk omgir oss i kjærlighetslivet som på andre områder. Sanseiakttakelse er ikke begrenset til iakttakelse av kjensgjerninger, men innbefatter alt det vi forstår ved å befinne oss i en omgivelse (Böhme 1995). Når vi sanser en atmosfære eller settes i en bestemt stemning er det sjelden de enkelte sanser hver for seg involveres, men et samspill eller syntese av sanser (jf. Adolphe 1988, Albertsen 1999). Sanseintrykk kan være til glede og irritasjon, påtrengende og ubehagsskapende, men kan også fremkalle gode minner og følelser. Storbyer har gjerne sin spesifikke lukt (utover eksos), og de som stadig vender tilbake til ”sin” by vil gjerne føle seg hjemme når de kjenner denne lukten. Dette gjelder enten lukten oppleves som behagelig eller ikke. Lukt er i stor grad et subjektivt fenomen; det noen opplever som ubehagelig og påtrengende, kan andre like, eller ikke legge merke til i det hele tatt. Den luktfrie by vil mangle et viktig atmosfæreskapende element, hevder Böhme, som sidestiller en by uten lukt med et menneske uten karakter. Noen har nese som egner seg spesielt godt som arbeidsredskap (jf. parfymetestere), og lukt og smak henger nært sammen (jf. kaffe- og vinsmakere).

I sansenes rangordning rager kanskje synssansen over de andre. Det regnes ikke som like dramatisk å miste luktesansen eller hørselen som å bli fratatt synsevnen. Ikke alle ser det slik; for eksempel uttalte en mann som mistet luktesansen at det var som å bli rammet av blindhet: ”Life lost a good deal of its savour – one doesn’t realize how much ”savour” is smell. You smell people, you smell books, you smell the city, you smell the spring – maybe not consciously, but as a rich unconscious background to everything else. My whole world was radically poorer” (Sacks, 1987). Flere av bidragene i dette nummeret har et multisensorisk perspektiv (snarere enn å betrakte én sans som overordnet andre), hvor samspillet og kompleksiteten i hvordan vi sanser ”verden” er det sentrale. Bidragene har sjangermessig stor spennvidde, fra

vitenskapelige artikler og essay til mer subjektive betraktninger med utgangspunkt i egne lukterfaringer.

Når vi har kalt nummeret "Sanser og følelser" bunner det i en erkjennelse av at selv om det kan være en nær forbindelse mellom sanser og følelser, er de ikke overlappende begreper. I essayet til Jonas Frykman og Orvar Löfgren er det følelser som er det sentrale anliggende. Forfatterne stiller ikke spørsmål om hva følelser er, men bruken av begrepet i kulturanalyser. I essayet tematiseres også hva det innebærer at 1990-tallet er blitt beskrevet som følelsenes tilbakekomst, følelser som kulturelt, sosialt og historisk fenomen og hvordan ulike faglige disipliner behandler følelser.

Gunvor Christensen knytter i sin artikkel forbindelsen mellom sanser og følelser relatert til homoseksuelle, fetisjistiske og sadomasochistiske praksiser som utfoldes i noen byrom som kan betegnes som "queerrom". Disse rommene fungerer som arenaer for å inngå i seksuelle relasjoner, eksperimentere, forføre, cruise og leve ut fantasier. Blikket har i disse relasjonene en sentral plass; med blikket betrakter man kroppens estetikk, rommets utsmykning og det spektakulære sosiale samværet.

Pål Veidens fokus er lukt, hvor han stiller spørsmålet om det er mulig å si noe sosiologisk interessant om lukt. Forfatteren nærmer seg dette gjennom ord og begreper og en delvis personlig empiri, som han selv sier. Artikkelen understreker det subjektive element i hvordan vi sanser (i dette tilfellet) lukter omgivelsene, men blir det da sosiologi? spør forfatteren.

I sitt miniessay understreker Andreas Hompland ytterligere det subjektive og idiosynkratiske aspektet ved duft, ved å ta utgangspunkt i egne ubehagelige erfaringer i møte med parfymerte kvinner (spesielt), menn og omgivelser. Siktemålet er å beskrive noen metodologiske implikasjoner av ubehaget i den sensate kulturen, og gjøre sosiologi ut av småting, etter arven fra Vilhelm Aubert.

Følelser, nærmere bestemt knyttet til boksing, er også tema i bøkene som omtales av Arne Dulrud. Det er Loïc Wacquant: *Body and Soul. Notebooks of an Apprentice Boxer* og Geir Angel Øygarden: *Den brukne nesens estetikk. En bok om boksing*.

Temaet følges opp i Bjørg Åse Sørensens omtale av Lars Dahlgren og Bengt Starrins bok *Emotioner, vardagsliv & samhälle, en introduktion till emotionssociologi*.

Litteratur

- Adolphe, Luc (1998) La recherche sur les amibiances architecturales et urbaines. I: *Les cahiers de la recherche architecturale* 42/43. Marseille: Editions Paranthèses, 7-11
- Albertsen, Niels (1999) Urbane atmosfærer. I: *Sosiologi i dag* nr. 4
- Böhme, Gernot (1995) *Atmosphäre*. Essays zur neuen Ästhtik. Frankfurt a. Main: Suhrkamp Verlag
- Sacks, O. (1987) *The Man Who mistook his Wife for a Hat*. London: Duckworth